

Civilutskottets yttrande 2023/24:CU3y

Åtgärder för att stärka konsumentskyddet och bekämpa kriminell verksamhet i samband med spel om pengar

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har gett civilutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2023/24:53 Åtgärder för att stärka konsumentskyddet och bekämpa kriminell verksamhet i samband med spel om pengar och eventuella följdmotioner i de delar som berör civilutskottets beredningsområde.

Civilutskottet begränsar sitt yttrande över propositionen till förslaget att införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av spel. Civilutskottet föreslår att kulturutskottet tillstyrker regeringens lagförslag i berörda delar.

Vidare delar civilutskottet regeringens bedömning att riksdagens tillkännagivanden om en utvidgning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning får anses tillgodosedda genom förslagen i propositionen.

Civilutskottet har överlämnat två motionsyrkanden från den allmänna motionstiden till kulturutskottet som med fördel kan behandlas tillsammans med propositionen. Civilutskottet föreslår att kulturutskottet avstyrker motionsyrkandena.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Ett avtal som ingås per telefon utan att parterna träffas är ett s.k. distansavtal. Bestämmelser om distansavtal finns i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen). Lagen är tillämplig på distansavtal mellan en näringsidkare och en konsument. Den 1 september 2018 infördes ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning i 2 kap. 3 a § distansavtalslagen. Skriftlighetskravet innebär att det inte längre är möjligt att ingå ett distansavtal muntligen när näringsidkaren på eget initiativ kontaktar konsumenten via telefon. För att ett avtal ska ingås krävs att konsumenten efter telefonsamtalet skriftligen accepterar näringsidkarens anbud (prop. 2017/18:129 s. 43–46). Skriftlighetskravet gäller endast för de varor och tjänster som omfattas av distansavtalslagen. Detta innebär att bl.a. spel om pengar inte omfattas av kravet (jfr prop. 2017/18:129 s. 27).

Riksdagens tillkännagivanden

I det ovannämnda lagstiftningsärendet från 2018 om att införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning beslutade riksdagen även, på civilutskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen borde påbörja ett arbete med att utreda om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter bör gälla för ytterligare varor och tjänster som bl.a. lotterier och paketresor och återkomma med förslag (bet. 2017/18:CU36, rskr. 2017/18:404).

Riksdagen beslutade även våren 2021, i enlighet med civilutskottets förslag, om ett tillkännagivande om att det i arbetet med frågan om en utvidgning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning särskilt bör uppmärksammas hur telefonförsäljning av lotter och andra spel till konsumenter kan omfattas av ett skriftlighetskrav (bet. 2020/21:CU12, rskr. 2020/21:266).

Genom förslagen i propositionen anser regeringen att riksdagens tillkännagivanden får anses tillgodosedda och att tillkännagivandena därmed är slutbehandlade.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen bl.a. att det i spellagen (2018:1138) ska införas ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av spel. Licenshavare som på eget initiativ kontaktar en konsument via telefon i syfte att ingå ett distansavtal om spel om pengar eller pengars värde ska i början av samtalet informera konsumenten om licenshavarens identitet, syftet med samtalet och

namnet på den person som är i kontakt med konsumenten och hans eller hennes relation till licenshavaren.

Om ett avtal ska ingås till följd av en sådan kontakt, ska licenshavaren bekräfta sitt anbud i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten.

Ett avtal ska ingås genom att konsumenten efter samtalet skriftligen accepterar licenshavarens anbud. Ett avtal som inte har ingåtts på detta sätt ska vara ogiltigt, och konsumenten ska då inte vara skyldig att betala för något spel. Konsumenten ska informeras om detta i licenshavarens bekräftelse av anbudet. Det föreslagna skriftlighetskravet motsvarar skriftlighetskravet i distansavtalslagen. Förslaget syftar inte till att införa övriga krav på avtal som finns i distansavtalslagen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2024.

Regeringen anför bl.a. följande skäl för förslaget (prop. s. 24 f.).

Spel om pengar är, som *Kronofogdemyndigheten* konstaterar, särskilt lockande för konsumenter, inte minst för särskilt sårbara grupper. Överdrivet spelande kan vidare leda till negativa konsekvenser både för konsumenten själv och för dennes anhöriga, och i ett längre perspektiv även för samhället i stort. Den enda speltjänst som säljs per telefon är lotterier som tillhandahålls av ideella organisationer. Även om telefonsäljningen på spelområdet är liten och antalet tvister om avtal som har träffats genom telefonsäljning är få, finns det starka skäl att ge svaga grupper det skydd som de behöver. Som *Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst* konstaterar kan ett felaktigt ingånget avtal om lotterier få stora konsekvenser för ekonomiskt svaga hushåll. Att det, som *Konsumentverket* konstaterar, förekommer påträngande telefonsäljning, och att oförberedda konsumenter under samtalet inte fullt ut förstår att de ingår avtal eller annars förmår freda sig och säga nej till erbjudanden, är enligt regeringen ett problem som bör tas på allvar. Det finns därför anledning att se över skyddet för konsumenterna vid telefonsäljning. Ett skriftlighetskrav vid telefonsäljning av spel om pengar skulle enligt regeringen stärka konsumentskyddet även på spelmarknaden, och därmed ligga i linje med vad som anges i det riksdagsbundna målet för spelområdet om ett starkt konsumentskydd. Det skulle även, i likhet med vad *ARN* konstaterar, kunna minska risken för tvister om sådana avtal.

En annan del av det riksdagsbundna målet är att spelmarknaden ska ge goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel. Licenshavare för allmännyttigt spel bör således även framöver ha möjlighet att bedriva konkurrenskraftig verksamhet med hjälp av telefonsäljning. Det är samtidigt viktigt att konsumenter har möjlighet att fatta välgrundade beslut i samband med sådan försäljning. Utgångspunkten med ett skriftlighetskrav är att skapa förutsättningar för en välfungerande marknad där det råder bättre balans mellan konsumenters och licenshavares intressen. Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 uttalat att förtroendet för spelmarknaden behöver öka (prop. 2023/24:1 utg.omr. 17 avsnitt 18). Ett skriftlighetskrav är en åtgärd som kan bidra till att förstärka förtroendet för spelmarknaden i stort.

Ett formkrav vid telefonsäljning av spel skulle visserligen innebära att det blir något krångligare att ingå avtal. Om avtalet inte kan ingås under telefonsamtalet, utan kräver en aktiv åtgärd från konsumenten, finns det en

risk för att en del av köpen inte fullföljs. Denna risk ska dock inte överdrivas. Eftersom telefonförsäljning är ett område med betydande problem ur ett konsumentskyddsperspektiv skulle ett skriftligt formkrav kunna leda till att konsumenten får så fullständig information som möjligt om ett avtals innehåll. Det skulle också leda till större klarhet i bevishänseende för parterna om att avtal har ingåtts och vad som gäller mellan dem. Ett skriftlighetskrav skulle inte minst tydliggöra att ansvaret för att agera vid oklarheter kring ett avtal inte kan läggas över på konsumenten. Det bedöms inte vara rimligt att konsumenter, som inte själva har tagit initiativ till telefonsamtalet, ska riskera att hamna i en sådan situation.

Mot denna bakgrund bör det enligt regeringen, till skillnad från vad bl.a. *Lunds universitet* och *Spelbranschens riksorganisation* anser, införas ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av spel om pengar. Eftersom distansavtalslagen inte omfattar spel om pengar bedömer regeringen, till skillnad från *Kammarrätten i Jönköping*, att regleringen inte bör placeras i den lagen. Regleringen bör i stället placeras i 14 kap. spellagen, som bl.a. reglerar licenshavarnas skyldigheter att vidta spelansvarsåtgärder, hur spelen får utformas och vilken information om spelet som ska hållas tillgänglig för spelare och myndigheter.

— — —

Genom att göra skriftlighetskravet till en del av spellagstiftningen ges vidare möjlighet för Spelinspektionen att ingripa vid eventuella överträdelser, t.ex. genom att meddela förelägganden eller varningar enligt de förutsättningar som anges i 18 kap. 12 § spellagen.

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:413 yrkande 18 föreslår Mikael Eskilander m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att utöka skriftlighetskravet vid telefonförsäljning till att även gälla lotter och andra spel. Motionärerna anför bl.a. att telefonförsäljning av lotter och spel i sig självt innebär en påträngande och aggressiv försäljning. Genom skriftliga avtal skulle tryggheten i samband med köp öka för konsumenten. Motionärerna hänvisar till riksdagens tillkännagivanden och anser att regeringen på ett bättre sätt och mer skyndsamt behöver agera för konsumenternas trygghet när det gäller telefonförsäljning.

Alireza Akhondi m.fl. (C) anför i kommittémotion 2023/24:2463 att argumenten för att lotterier och speltjänster ska undantas från ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning är svaga. Riksdagen har för flera år sedan riktat ett tillkännagivande till regeringen om att bl.a. utreda om även lotterier bör omfattas av ett skriftlighetskrav. Motionärerna anser att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag om hur även lotterier och andra speltjänster kan omfattas av distansavtalslagen och därmed även av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 9).

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens förslag om att införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av spel.

Sedan den 1 september 2018 gäller ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av varor och tjänster som omfattas av distansavtalslagen. Som civilutskottet tidigare framhållit är det viktigt att ytterligare förstärka konsumentskyddet vid telefonförsäljning och begränsa de negativa konsekvenserna av spelande (se bet. 2020/21:CU12).

Även om telefonförsäljningen på spelområdet är liten och antalet tvister om avtal som har träffats genom telefonförsäljning är få finns det, som regeringen anför, starka skäl att ge svaga grupper det skydd som de behöver. Att det förekommer påträngande telefonförsäljning, och att oförberedda konsumenter under samtalet inte fullt ut förstår att de ingår avtal eller annars förmår freda sig och säga nej till erbjudanden, är ett problem som bör tas på allvar. Civilutskottet instämmer i regeringens bedömning att ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av spel om pengar skulle stärka konsumentskyddet även på spelmarknaden, och därmed ligga i linje med vad som anges i det riksdagsbundna målet för spelområdet om ett starkt konsumentskydd. Genom ett skriftlighetskrav skapas förutsättningar för en välfungerande marknad där det råder bättre balans mellan konsumenters och licenshavares intressen. Civilutskottet delar vidare regeringens bedömning att regleringen av skriftlighetskravet bör placeras i spellagen.

Sammanfattningsvis anser således civilutskottet att kulturutskottet ska tillstyrka regeringens förslag att i spellagen införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av spel.

Civilutskottet har överlämnat motionerna 2023/24:413 (SD) yrkande 18 och 2023/24:2463 (C) yrkande 9, som väckts under den allmänna motionstiden, till kulturutskottet eftersom de med fördel kan behandlas tillsammans med propositionen. Genom förslagen i propositionen får motionsyrkandena i huvudsak anses tillgodosedda. Under förutsättning att kulturutskottet tar emot yrkandena föreslår civilutskottet därför att dessa yrkanden avstyrks.

Slutligen delar civilutskottet regeringens bedömning att riksdagens tillkännagivanden får anses tillgodosedda genom förslagen i propositionen.

Stockholm den 15 februari 2024

På civilutskottets vägnar

Mikael Eskilandersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mikael Eskilandersson (SD), Jennie Nilsson (S), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Roger Hedlund (SD), Laila Naraghi (S), Lars Beckman (M), Denis Begic (S), Martin Westmont (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Larry Söder (KD), Alireza Akhondi (C), Björn Tidland (SD), Katarina Luhr (MP), Jakob Olofsgård (L), Andreas Lennkvist Manriquez (V) och Anna Vedin (M).